

EXAMEN IV.
De Bulla compositionis.

* 1. QUÆSTOR I. Quid? A quo? Et quibus est hac Bulla? Resp. 1. titulus hujus Bullæ est: *Bulla compositionis super bonis male habitis, de quorum propriis dominis non contat, concessa a SS. P. IV. &c. Unde sic potest definiri: Bulla qua bona quadam male habita, & debita possunt componi, & sana conscientia retineri.*

Ratio: Quia Papa (& Commissarius Generalis eius auctoritatem) illam concedit ad exonerandas conscientias fidelium, compонendo debita, & conscientias fidelium, idemque dicitur Bulla compositionis. Hoc autem cum causa facere potest Papa. Tum quia dispositio illorum bonorum, quia in usus pios cedunt ad Papam pertinet, & aliqua bona, nempe fructus Ecclesiastici male percepti ipsi cedunt. Tum etiam quia dum concedit: *Instar sacrilegi est de potestate Principis dubitare, leg. Sacril. Cod. de Divers.*

* 2. Resp. 2. Hac gratia compositionis ita in Latina conceditur. "Ac super illiciti habitus, nec non super medietatem Legatorum omnium, quae proper male ablata facta sunt si Legatarii per annum in exactione negligenter fuerint; ac super illicet, quae facta erunt; & quae dicto anno durante fient, si Legatarii inveniri non poterunt. Nec non super male ablatis, & per usurariam pravitatem, aut alteri male acquisiti, si in omnibus praemissis (præterquam dictæ annalis negligentiæ) personæ, ne quibus restituunt, seu soluto facienda est, præsumto per restituentem juramento, & diligencia per eum facta pro inventiendo Legatario, seu Creditoro, & minime invento non reperiantur, componeantur, & ita debito liberi possint."

Item etiam datur facultas eidem Commissario comprehendendi cum his, qui ad restituitionem fructuum ex omissione hororum Canonicularum tenentur: Ita ut quantitas compositionis, pro medietate Ecclesie, vel alius locis quarum, vel quorum ratione horas sacras recite debent, & pro altera medietate in subventione hujus negoti detur. Unde infero,

1. *Diligentia debita*, & hic petitu pro inventendo vero dominio, debet esse prudens, & quamlibet pro sua re inventenda apponetur, & major, vel minor juxta maiorem, vel minorem rei valorem; nec contra eius voluntatem bona ejus etiam pio operi applicare, cum ex voluntate interpretativa domini hanc faciat compositionem. 2. *juramentum* hic petitum de facta diligenter solam requiri, & quando compositione fit cum Commissario; non verò cum per Bullam fit, quia ita explicat Commissarius, ut videbimus, nec requiritur hac diligenter in secundo, & tertio casu Bullæ infra ponendis.

3. *Cum Creditor ita est absens*, ut non sit spes eum inventandi, nec hæreditem, aut creditorem relinquunt; & cum debitor non tenetur propriis expensis remittere (juxta dicta Tr. 8. Ex. 6. Resp. 3.) aut cum expenses excedunt valorem rei, tunc potest fieri compositione; quia moraliter idem est non posse fieri restituitionem Creditori cognito, ac si non esset cognitus. Ita Palauis hic n. 2.

4. *Bona ex justitia debita Regi, Reipublicæ, Ecclesiæ alicui Communitatæ, Confraternitatæ, pio loco, aut pauperibus*, componi non possunt; quia tunc Creditori est certus; & bona, quæ ex justitia, debetur pauperibus, vel alius dictis non possunt componi; sed quæ eis applicari possunt debet certi Creditoris. Vida Tract. 8. cit. 5. *Stipendia Misericordiarum* etiam si ignorentur dominus, vel si à Judicis non principiatur restitutio in integrum.

Ad 3. Admissa illa sententia (quamvis contraria communis etiam sit apud Thomistas) neg. conseq. quia ante compositionem non datur in re inventa sufficiens titulus ad prescriptionem; sicut post compositionem. Unde colligo: quod compositione pro foro exteriori ra-

to valere potest; quia non potest plenè de ea constare. Unde Judex possit domino comparente pro eo consentientem ferre, & compositus ei debet obedire, & restituere (etiam stando contraria opinione, ut sit Palauis) quia sententia Judicis justa est, & non fundatur in falsa presumptione, sed in probabili immo probabilitate opinione.

* 2. QUÆSTOR II. Quantum valet? Et pro quanto hoc Bulla?

Resp. 1. Pro qualibet Bulla (datis duabus drachmis) possunt componi quinqaginta & octo drachmae, & viginti octo oboli (maravedi) monetae Castellæ, vulgo de *vellos*, non vero argenteæ ut asservit communis error Scriptorum. *Ratio:* Quia textus Bullæ ait: posse componi pro qualibet Bulla duo milie oboli (dos mil maravedi) sed isti summatio illam constituant monetae Castellæ, vulgo de *vellos*, non vero argenteæ; cum triginta quatuor oboli drachmam de *vellos* faciant: Ergo.

Dicuntur: quomodo pro argentea moneta, & pro aliis Regni computabitur hac quantitas? Dico debet perpendi valor argentei (real o acto) iuxta ascensum, vel descensum monetae. Modo autem si Octo argentei (un real o acto) valent quindecim drachmas monetae de *vellos*, & duo oboli; decem vero monete Valentine: Ergo duo mille oboli (maravedi) sunt quinqaginta & octo drachmae, & viginti octo oboli monetae de *vellos*: & triginta & una drachma argentea, & sexdecim oboli: & triginta & monetae drachmae, & unum obolum (dinerio) & dimidium monete Valentine. Et hoc sunt que possunt per unam Bullam componi.

* 3. Resp. 2. Durante anno Bullæ possunt accipi quinqaginta Bullæ, & componi centum milie oboli (cien mil maravedi) qui faciunt 2941. drachmas, & sex obolos monetae de *vellos*; & 1562 drachmas, & 2. obolos moneta argentea; & 1593. drachmas, & 3. obolos moneta Valentine. *Ratio:* Quia ita à Commissario in Bulla conceditur, ut haec summa constituitur. Pro Bulla compoununtur 58. argentei, & 28. oboli moneta Castellæ, iugiter 31. argentei, & 16. oboli, & in moneta Valentine 39. argentei, & sesquidenarius, cum valor argentei pro uno 14. obolom, & octavi, sit octo argenteorum, & decem obolom, & sic computabar in ceteris Regnis secundum valorem argentei, &c.

* 4. Resp. 3. Hac Bulla (scilicet de communi dicta Ex. 1.) debet accipi, & a potestate Commissarii extracta, nomineque accipiens inscribit: vel ad minus linea quedam in spatio, ad hoc relictio duei, ut constet essa applicatum. *Ratio:* Quia ita declaratum fuit à Commissario Generali anno 1704. & testatur P. Monreal his regula 6. Unde infero,

1. Qui majorum quantitatem supradictam compondant habet, Commissarium pro compositione adire debet; quia ita declarat in Bulla, & ad hoc auctoritatem Apostolicam ampliabit habet. 2. Qui pro minori quantitate compondenda, v.g. triginta argenteorum accipit Bullam, & postea contrahit debitum viginti autoreorum, v.g. istam jam non potest per illam Bullam compondere, sed aliam debet accipere; quia illa duas quantitates simul poterant per unam Bullam compendi, sed non separatim; Bulla enim compendi quod inventat, non quod venit.

3. Qui uno anno jam accipit quinqaginta Bullas & adhuc habet quantitatem compondendam, hac jam non potest per Bullas componi, sed per Commissarium, & quia facultas Bullæ ita per Commissarium limitata est, & illa residua quantitas jam à compositione per Bullas est exclusa; sed enim Commissarium, Usque ad summam 10000. obolos, & quantitatem 10000. obolos, & non ultra, quia si dictam summam exceperit, tenetur venire, & vel mitere ad Nos.

4. Neque anno sequenti potest componi illa residua quantitas, sive bona, sive mala fide, sive culpabiliter, sive inculpabiliter restitutio diuina sit; quia illa quantitas exclusa est à compositione per Bullas

pro anno presenti ut visum est: Ergo magis pro anno sequenti, cum melius foret componi presenti illa in confidentia Bullæ non est ablata, sed distata;

Ergo potest componi. *Resp. dist. maj.* Si non est exclusa à Bulla, conc. si est exclusa, ut visum est, neg. Unde male Iheronem cum Mendo apud Baum ait posse componi eo quod non absulit, sed distulit in confidentia Bullæ: hoc enim licet valeat pro prima compositione, non tam pro quantitate residua, pro qua Commissarium mandat ante eum fieri. Benè ergo P. Ramos hic n. 10. non audet admittere, ut probabilem habeat opinionem.

* 5. QUÆSTOR III. Quinam sunt casus hujus Bullæ? R. ita à Commissario in Bulla poni, & ita intelligi possunt.

Casus 1. de Usura, & male habitis.

1. Primo possunt compondere super male quæsitis, & habitis: super illicito questu, & acquisiti fere, usris, vel alio quocumque modo, dum non constet de dominis, quibus debet fieri restitutio, adhibita diligenter.

Hic casus patet in supra positis verbis Bullæ Ex. 4. n. 2. & ex illis, *Ait alias male acquisitis*, Infero comprehendi non solum casus similes, sed dissimiles lucro, & usuris. Unde præter casus infra positos possunt componi male habiti furto, rapina, & quilibet iniquo contraru, aut fraude, etiam ablati his, bet illata; modo in casu dicto.

Casus 2. de Fructibus, & redditibus Ecclesiasticis.

Item: Possunt compondere super fructibus Beati, & neficiorum, & alii redditibus Ecclesiasticis male habiti, & perceptis ob defectum recitationis Horarum, rum Canonicularum; ita tamen, ut ultra duos artus, & sequendus, cum valor argentei pro uno 14. obolom, & octavi, sit octo argenteorum, & decem obolom, & sic computabar in ceteris Regnis secundum valorem argentei, &c.

* 6. Resp. 8. Hac Bulla (scilicet de communi dicta Ex. 1.) debet accipi, & a potestate Commissarii extracta, nomineque accipiens inscribit: vel ad minus linea quedam in spatio, ad hoc relictio duei, ut constet essa applicatum. *Ratio:* Quia ita declaratum fuit à Commissario Generali anno 1704. & testatur P. Monreal his regula 6. Unde infero,

1. Qui majorum quantitatam supradictam compondant habet, Commissarium pro compositione adire debet; quia ita declarat in Bulla, & ad hoc auctoritatem Apostolicam ampliabit habet. 2. Qui pro minori quantitate compondenda, v.g. triginta argenteorum accipit Bullam, & postea contrahit debitum viginti autoreorum, v.g. istam jam non potest per illam Bullam compondere, sed aliam debet accipere; quia illa duas quantitates simul poterant per unam Bullam compendi, sed non separatim; Bulla enim compendi quod inventat, non quod venit.

3. Qui uno anno jam accipit quinqaginta Bullas & adhuc habet quantitatem compondendam, hac jam non potest per Bullas componi, sed per Commissarium, & quia facultas Bullæ ita per Commissarium limitata est, & illa residua quantitas jam à compositione per Bullas est exclusa; sed enim Commissarium, Usque ad summam 10000. obolos, & quantitatem 10000. obolos, & non ultra, quia si dictam summam exceperit, tenetur venire, & vel mitere ad Nos.

4. Neque anno sequenti potest componi illa residua quantitas, sive bona, sive mala fide, sive culpabiliter, sive inculpabiliter restitutio diuina sit; quia illa quantitas exclusa est à compositione per Bullas

pro anno presenti ut visum est: Ergo magis pro anno sequenti, cum melius foret componi presenti illa in confidentia Bullæ non est ablata, sed distata;

* 7. Oppono: Durante anno potest componi quantitas quæ in confidentia Bullæ non est ablata, sed distata; Ergo potest componi. *Resp. dist. maj.* Si non est exclusa à Bulla, conc. si est exclusa, ut visum est, neg. Unde male Iheronem cum Mendo apud Baum ait posse componi eo quod non absulit, sed distulit in confidentia Bullæ: hoc enim licet valeat pro prima compositione, non tam pro quantitate residua, pro qua Commissarium mandat ante eum fieri. Benè ergo P. Ramos hic n. 10. non audet admittere, ut probabilem habeat opinionem.

* 8. QUÆSTOR IV. Quinam sunt casus hujus Bullæ? R. ita à Commissario in Bulla poni, & ita intelligi possunt.

Item: Possunt componi modo datis tot argenteis Ecclesiæ fabrice, quod in subsidiaria Bullæ, etiam si diversis Ecclesiæ Beneficia habeat, pars correspondens fabricæ debet illis Ecclesiæ juxta proportionem distribuere, data majori parte Ecclesiæ, ubi majoris redditus habet. Pensionarius autem debet illam dare Ecclesiæ, ubi est dignitas, vel Beneficium impostum pensionis; si autem pension est super Episcopatum, debet dari fabricæ Cathedralis, vel Ecclesiæ, ubi Episcopus sufficientes redditus habet ad solventiam pensionem. Si redditus pertinent alicui Eremitorio, Hospitali, Capella, aut Confraternitati debet illa pars dari istis locis. Ita Mendo cum communis.

* 9. Cum primis sex mensibus post possessionem Beneficii, non teneatur ad restituitionem (quamvis pecunia)

cet) neque compositione indiget juxta commun. DD. 3. Quis ob excommunicationem , suspensionem , vel irregularitatem fructus non suos percepere , possit etiam componi (data etiam parte fabricae) assertur *Palau*, Card. de *Lug.* & alii , quia in Bulla hac compositio conceditur ; tum propter identitatem rationis cum non recitantibus ; tum ob clausulas generales Bulla.

4. *Pensionarii* non recitantes officium parvum (juxta Decretum *Pii V.*) etiam posse componi ; ob identitatem rationis , & communi Expositorum sententiam ait *Mendo*. 5. *Heres Clerici* (sicut aliis obnoxia restituitioni) potest Bullam sumere , vel per Commissarium componi ; quia non est gratia privative concessa ei qui debitus contraxi ; sed eis qui habent bona obnoxia restituitioni. Tum etiam ; quia *subrogatum sapit naturam illius* , cui subrogatur , in favorabilibus ; dum aliud in contrarium non disponitur.

Unde bene *Ramos* ex *Bardi* , & alii ita arguit ad hominem contra *Card.* de *Lug.* Per te bona , qua possunt , & debent restituiri pauperibus , vel pio operi possunt componi ; quia Creditor non est certus , sed illa possunt restituere Ecclesia , vel pauperibus. Ergo.

6. *Clericus* qui omisit Officium , etiam diebus sequentibus supplet illud recitando (vel Rosarium , aut Missas dicendo , ut *Diana* dixit) non excusat ab obligatione restituendi pro rata ; quia recitatio est onus dei alligatum , sicut non potest alio disuppleri (quod non contingit in Missa in sua principalius fructus attenditur a dante elemosynam) & obligatio restituendi contracta fuit per omissionem. Insuper juxta Ecclesie dispositionem , non potest superpieri nisi per restituionem , aut hujus Bullae compositionem.

7. Non possunt componi distributiones receptae a non assidentibus Divinis officiis ; quia dominum certum habent ; cum alii accrescant , & Bulla nequeat in aliorum praedictum concedi idemque dicendum de la gracia. Et de fructibus ubi assignantur assidentibus , ut cum commun. DD. ait *Palau*.

8. Nec possunt componi *Epicopi* , & Parochi non residentes ultra tempus a *Concilio* (sess. 23. de Reform. cap. 2.) concessum pro fructibus tali tempore correspondentes ; quia ita per Concilium prohibitum est. Et licet de aliis Beneficiis residentiam possentibus sententiam plurimi sit posse componi , eo quod exceptio solum est pro *Epicopi* , & Parochi ; tamen probabiliter est neque illos posse componi ; quia *Concil.* sess. 6. c. 2. ait : *Nullo induito posse eos facere fructus.* Ut cum *Ludovico à Cruce Ramo*.

9. Habentem Beneficia incompatibili (licet plurius sententia possit componi resiens in aliquo , sicut de excommunicato , suspensi , & irregulari dictum est) ait *Ludovicus à Cruce* Commissarium respondere non posse concedere pro illo compositionem , quia ex Concilio Tridentino non potest residere ; & ex eodem non resids nullo induito suo potest facere fructus.

10. *Fruitus vacantium Beneficiorum* (idem dic de *Sede vacante*) non possunt componi ab eo qui eos furtio , vel alterius male habuit ; quia creditor est certus moraliter , licet non metaphysice , utpote quia pertinet Ecclesia , vel reservatus successori citio futuro secundum ius , vel consuetudinem. 11. *Sicut cum quis moritur reliquo herede instituto absente , ante hujus acceptioem bona illa sunt sine domino , & in terminis Juris communis dicitur hereditas jacens* (idem dicitur de herede ab intestato antequam bona ut legitimus successor adest) tamen quia ei illa bona dominum habebunt ; quia illa furatus esset , non posset componi juxta communem sententiam.

* 12. *Oppon.* Papa de potestate absoluta potest de fructibus vacantium disponere : Ergo illa possunt per Bullam componi. Neg. conseq. Quia Bulla non concedit juxta id quod Papa ex plenitude potestatis , sed quod de potestate ordinaria disponere

potest ; hac autem de illis bonis disponere non potest , cum a lego , vel consuetudine successori adjudicentur : sicut non potest cum aliqui Ecclesie legitime jam sunt adjudicata.

Unde bene *P. Ramos* hic num. 17. miratur *Trull.* *Mendo* , & ex eis Tambrinum ita grosso modo contraria sententiam tenentes discutuisse ; cum sequatur plura absurdia , 1. *Quod qui usurpasse bona superflua Episcoporum , Canonicorum , & aliorum suorum , que pauperibus dari debent , posset componi ; cum de plenitudine potestatis de illis Papa possit disponere , & de facto disponat Episcopos non posse festare , nec Clericos in Italia.* 2. *Quod qui usurpasse bona Seipsum vacantium , que legitimè Regibus (ut in Episcopatus Iudiarium Occidentalium) vel Camera Apostolica pertinent , possint componi , qua absurdia sunt.*

Causa 3. & 4. de Legatis bene , vel male habitis.

* 13. Item : *Liberum sit compонere super me , dictate legatorum ; que fuerint facta in satisfactio-* ne , nem ratione male perceptorum , dum personae , qui bus denuntiata fuerint , neglexerint per annum ea postulare , quantumvis de Legatis , & talibus per-

sonis habeant notitia.

Hic casus in Bulla Latina supra Exam. 4. n. 2.

concedit ; quia in hoc nulli sit injurya ; cum jus

quod Legatis à morte testatoris acquisitum , non sit

omnino perfectum , sed revocabili a Papa ob cau-

sacilem negligientiam , ob quam solet a legibus imponi illa pena.

Adverte tamen 1. ut possit componi , deberi no-

tificari Legatio legatum ; annunque negligenter de-

beri computari à die quo denuntiata fuit illi lega-

tum ; quia ab eo sum incipit esse negligenter reus.

2. *Quod illa bona non sint debita ex justitia Legata-*rio certo.

3. *Quod non sint male habita ex confidencia po-*

sitiva Bullæ.

4. *Quod heres non sit iniuste negligens in solvendo ob confidentiam Bullæ.* 5. *Si legato fuerint relata alicui Ecclesie , vel pro loco , & habita notitia ab eo , qui ex justitia tenetur ea bona colligere , ista fuerit negligens , tenetur iste ea restituere , non verò si solum ex charitate sit obligatus.*

6. *Quid si legati medietas excedat sommam* que est compontibiles per Bullas , excessus ille potest componi per Commissarium , à quo ita fuisse declaratum ex *Garcia* , & *Villalobos* affer. *Mend.*

Item : *Possunt compondere de legatis antea factis , vel que fuerint tempore publicationis buenas Bullæ , quo-*

rum Legatis non inventur , facta debita diligentia.

Causa hic etiam patet illis verbis Bullæ n. cit. *Et quod dicto anno durante fient , si Legatis inveniri non poterunt.* Unde infero.

1. *Y en el tiempo de la publicacion , esse idem , ac durante anno.* 2. Quod si facta compositione Legatis compareat , & apud Judicem legatum exigat , illi per solvi debet ; quia haec compositione solidum fit per foro interno ait *Mendo* . & haec bona sunt sicut incerta inventaria . 3. *Quod dicit de legatis , intellige de fidicommissis ; quia aequiparantur leg. à Tito , & leg. *Iust.* , & alii Sylvestri : Fidicommissum est legatum quod fideli heredes commissum est , ut alteri ab eo præstetur , id etiam extendit Mend. ad donationes causa mortis cum donatariorum non compareat.*

Causa 5. 6. 7. 8. & 9. de Judicibus , & Ministris.

* 14. Item : *Si Judex Ordinarius , vel Delega-*

tus , vel Assessor , accepit pecuniam , vel rem

aliam , pro danda mala , vel iniqua sententia , vel

pro differenda causa in prejudicium partis , vel in ut-

ferent gravamen , aut aliud aliquid faciat contra

officium sum , eo casu possunt , & debent com-

ponere de eo , quod tali via accepit , salvo dam-

no parti interrogato , cui satisfaciunt.

Item : *Si Advocatus accepit aliquid , ut pa-*

trocinaret cause iniuste , concio suo

“ po-

“ potest de eo compondere : parti tamen , cui pra-
“ judicium intulit , satisfacere teneat de domino.”

Item : *Si testis , pro falso testimonio , vel Fis-
“ calis , aut accusator falsus , ut aliquem accusaret , sive
“ desideraret ab accusando , cum ad id teneretur , ali-
“ quid accepit , de eo potest compondere , quod sic
“ accepit , sed parti quoque lese teneat pro satis-
“ factione.”*

Item : *Officiales , Scribae , Notarii , vel Secre-
“ tarii , qui ut facerent aliquid iniuste in suo officio ,
“ aliquid accepit , possunt de eo compondere : parti
“ tamen , cui præjudicaverint , satisfacere teneat
“ de domino.”*

Item : *Casus isti , & sequentes includuntur in illo ver-
“ bo generali Bullæ : ac super male abiatur , & ponuntur
“ a Commissario juxta tuoren sententiam dicentiam
“ accepta ob iniustum causam , vel actionem debere res-
“ tituti pauperibus ante Judicis sententiam ; quia dans
“ præstatutum , tenuerat restituere excessum , quia iniuste accepit ; sicut etiam si non sit taxatum , ta-
“ men nolunt sum gerere munus nisi pretium ultra
“ rationabiliter debet accepit , & his in casibus , si dominus non compareat , potest fieri compositi
“ quod etiam extendet Mend. ad alios Officiales , &
“ Artifices suas operas , cum dicto excessu locantes , aut
“ vendentes.*

Excipitur tamen causa *Simone* ; quia sic accepta (cicumque debet fieri restituere juxta varias senten-
“ cias) prohibet Pontificis Commissario compondere , sicut
“ & dispensare cum tali Irregularitate , ut dicimus Ex-
“ s. 9. 2. & ex *Henr. Trull.* & aliis tradit. *Mendoza* hic n. 25. quidquid in contrarium dicat novissime P.
Montreal. Bona autem data ab ignorantia causam esse
“ iniuste , vel testimoniū falsum non possunt compo-
“ nere ; sed danti debent restituīt ; quia non participavit in turpitudine. Semperque præ oculis habendum ,
“ damnum illatum parti non posse componi , ut aī
“ Bulla , quia iniuste , dum dominus est certus.

* 15. Item : *Possunt compondere omnes Judi-
“ ces scatulare , & Ecclesiasticis , in causis tempora-
“ libus , de eo , quod ratione administrante justitia ,
“ quam debentibus partibus respectu meritorum causa-
“ ceperit tam in pecunia , quam in alia specie .*

Causa hic includitur in dictis verbis. Pro quo No-
“ ta , quod acceptum ob causam honestam , quam ex
“ justitia commutativa facere quis tenetur , aut omittit-
“ re , ante sententiam Judicis debet restituere danti , ut
“ est communis sententia ; quia datum coacte ad vitanda
“ injuria , vel ob metum iniuste vel ad redimen-
“ tam vexationem , & dans non cooperante turpitudine
“ Judicis , etiam cum donans existimat se ad id teneri ,
“ unde pro his non est compositi nisi postea creditor
“ ignorare.

Post sententiam autem si dentur aliqua munus-
“ cula (maxime esculetura , & poculenta) omnino ultrone-
“ licet à lege ponens prohibetur acceptio , dominum
“ tamen tenuerat non prohibetur , sicut pro his non est
“ necessaria compositi.

Causa autem hic positus à Commissario , juxta
“ probabilem sententiam est : Cum quis pecuniam , vel
“ munus dat Judici pitanus , causam esse dubium , vel
“ injuria , ut pro se ferat sententiam , etiam si senten-
“ tia justa sit ; quia tunc illud restituendum est pauperi-
“ bus , eo quod dans nequit repeteret ; quia leges
“ privant eum dominio , jure præsumentes ad sobornan-
“ dum Judicem dedisse , participatique in turpitudine
“ cause cum Judice male a recipiente.

Judex Ecclesiasticus in causis solum temporalibus
“ potest modo dicto componi , idēo Bulla ait : *In cau-
“ sis temporalibus , In spiritualibus enim , cum adsit si-
“ monia non potest componi , ut dictum est. Alias super-
“ flua foret restrictio ad temporales , ut aſſertum Trull.* *Ludov. à Cruce* & alii contr. *Pul.* Advertit
“ *Mendoza* n. 35. cum *Villalob. contr. Henr.* causas spi-
“ rituales non solim intelligi in Ordine , vel Beneficio ;
“ sed omnes in quibus potest simonia committi ; quia
“ Bulla , absolute , & generaliter loquitur.

Cum eterque litigans habeat pro se opinione-
“ que probabilem , id quod Judex accepto pro senten-
“ tia data in favorem unius p̄z alio , non potest com-

poni , nisi creditor ignoretur ; quia contra justitiam
“ commutativam accepit quod debet parti restituīt juxta
“ propositionem damnatam ab *Alexandro VIII. n. 26.*
ut diximus ibi.

*Causa 10. & 11. de Officialibus justitia , & impe-
“ dientibus.*

* 16. Item possunt compondere *Scribae , Notarii , Se-
“ cretarii , & alii Ministri Justitiae* , quia accepit ,
“ & exegiunt jura immunda ratione officiorum suorum
“ contra legem , & ordinationes ipsi positas , dum non
“ constet de persona , quibus fieri debet restitutio.

Pro casu isto not. leg. unic. tit. 27. lib. 4. Rec-
“ designantur stipendiā pro instrumentis Tabellionum
“ obligare in conscientia in communiori , & tutiori senten-
“ tia , pro qua ponitur hic casus. Quicunque autem
“ stipendiā accepit supra id quod Legibus , aut Frag-
“ maticis statuuntur , tenuerat restituere excessum , quia
“ iniuste accepit ; sicut etiam si non sit taxatum , ta-
“ men nolunt sum gerere munus nisi pretium ultra
“ rationabiliter debet accepit , & his in casibus , si domini
“ non compareat , potest fieri compositi.

* 17. Item : *Si quis iniuste , vel indebitè , ut
“ perat , & procuret non fieri justitiam , vel ut dimi-
“ tutur , tatu qui justè fuerit incarceratedus ob delictum , ac-
“ ceperit pecuniam , vel aliquid aliquid , poterit com-
“ ponere de eo , quod tali modo accepit satisfacien-
“ te de domino parti lese .*

In hoc casu , cum deatur ob turpem causam , idem
“ dicendum , ac in quinto , sexto , & septimo. Si autem
“ detur ad redemandam vexationem , ut in casu nono
“ ait *Mendo*.

Causa 12. De Ludo habitis.

* 18. Item : *Possunt compondere de eo , quod fuerint
“ obligati restituere pauperibus , propter ludos : si tamen
“ iuris interventione , vel lucro accepit a persona , qui-
“ cus non fuerit facultas alienandi , per ludum depravita-
“ non possunt compondere , & si constet de persona per tale
“ lucrum defraudata , obligantur eidem ad restitucionem ,
“ quo non comparent possunt compondere.*

Qui per fraudes luxura leges ludi (non permissas)
“ lucratur aliquid , debe restituere amittenti , qui non
“ comparent debetur pauperibus , & si potest compo-
“ nere . Si omittens fuit servus , filiusfamilias , vel Religio-
“ sus , debe restituīt domino , Patri , Monasterio , &c.
“ & his non comparentibus , vel date Pauperibus , vel

Quod lucratur per dolum legi prohibitum , licet
“ non debetur restituīt juxta communem sententiam , eo
“ quod leges illæ penales non impediunt dominii transla-
“ tionem ; tamen juxta tuoren sententiam debet , &
“ potest modo dicto componi , nisi forte sit aliqua lex
“ impeditus dominii translationem , ut de legibus Cas-
“ tellea in quodam genere ludi testatur Rodriguez hic n. 4.
“ quia tunc non est locus compositioni , nisi temporis
“ lapsus non compareat dominus. Idem dic de eo , qui
“ alium invitat ad ludum traxit , juxta sententiam dicen-
“ tium debet restituīt.

Qui ludens cum Ecclesiasticis lucratur est bona
“ superflua illorum , juxta sententiam Sylvestri verbo in-
“ dus , & aliorum dicentium , Ecclesiasticos non habere
“ dominium talium bonorum , sed pauperibus , vel pio
“ opere debent ; potest per Bullam componi.

Causa 13. De acceptis ob simulationem.

* 19. Item : *Si quis simulando in se rem non existen-
“ tem , aut aliud simile : de eo quod sub tali protesta ac-
“ cepit , poterit compondere. Ita quoque qui potest elemosyn-
“ am , si pauperem se esse simulaverit ; de eo , quod ex tali
“ simulatione accepit , potest compondere , cum nesciat
“ in duobus hisce eisib[us] ; cui , propter dictum est , debeat
“ restituīt.*

Nota 1. Qui fingens consanguinitatem, qua dans mouetur, accepit dona; non comparent domino; posse componi: qui peccavit, & debet restituere; nisi parvitas materie excusat, ut ait Diana: & de ostia tantum potentibus ait. *Sotus*, In eo qui fingens paupertatem ea accepti, in varietate opinionum Commissarius hic secundus est sententiam Cajetani, Sotii, Medinae, Victoriae, & aliorum dicentium, debere restituere domino comparent, & eo non comparente pauperibus. Plurimum tamen sententia est: semper debet pauperibus & posse componi; ex quod intentio dantis fuit sublevare miseriaria pauperis ob Deinamorem, & Christi dicentes: *Quod uni ex minimis mali fecisset, mibi fecerit.*

3. Posse etiam componi fingentes sanctitatem, ut elemosynas capient, ob eandem rationem. Advertit tamen cum Lessio Ramos hic, quod si tales alii sint pauperes, & dans ob paupertatem moveantur, non teneri ad restituendum, vel compositionem; qui donatio fuit valida, quamvis possit revocari ad dantem, cum error circa sanctitatem fuerit causa dandi.

Item dic de Pratalis, vel Monialibus, flagentibus modo dicto sanctitatem subditorum, ut elemosynas capient. Dicuntur tamen fingere sanctitatem illi, qui exercita sancta, que non faciunt; revelationes, aut apparitiones, aut miracula fida narrant. Non vero, qui exterius sancte apparent in his, que juxta professionem Catholicorum, vel religiosi debent (licet interior mali sive, & finem caprandi elemosynam habent) quia faciunt exterius quod debent, & bonum exemplum praebeant, juxta vulgarem dictum S. Bernardi: *Utinam hypocritae fuisse fratres, &c.*

4. Qui per hypocrisim Beneficium obtinet, nisi indignus illud administraret, potest illud restringere, ut cum Soto tenet Trull. Bard. Mendo. & alii, quia iste dignitates absolute dantur, & dum dignè exercentur, obtinetur finis principalis: si autem idoneus non sit, tenetur beneficium resignare, & praeter mortale pecatum retentionis, tenetur ad fructum restituendum, & non potest per Bullam componi. Idem est, ait Mendoza cum Mendo de eo, qui per simulatam scientiam munus, vel dignitatem etiam hanc obtinet.

5. Qui obtenta justa licentia a Pratalo petent elemosynam pro aliquod tempus, jus alteri locaret, non tenetur ad restituendum, nec compositionem, ut contra Rodr. assentur Enri. Mendo. Mendoza, & alii, quia nullo iure expresso id ei prohibetur, nec ad pretium locationis fit inhabilis.

Catus 14. De rebus inventoriis.

* 20. Item: *In omnibus rebus, quas aliquis inventari, sed prius congrua diligentia, non comparent domo, nec es, cui debent restituere, potest componi.* Commissarius hic tutoorem sequitur opinionem dicentium, res perditas sic inventas, in pauperes converternas. In opinione tamen valde probabili in Schola D. Thom. Sotii, Medinae, Ludovici Lopez, Salon. cum aliis 2. 2. q. 66. art. 1. contra 1. & aliorum cum Navarro, dicentium, res inventas esse inventoris, & fieri primo occupantis, domino non comparent, non agent compositionem; domino tamen comparent, non debere restituere, nisi legitimè prescripta sint per usucaptionem, ut ait Mendoza cum communione. *Bona dicta mortuorum*, nempe animata, seu loco se moventia desperita, jure naturæ sunt inventoris, & juxta dicta non indigent compositionem, ut ait Salon cum aliis citatis.

In Regno vero Castellæ (& idem die de aliis, ubi fuerit lex) legi præcipit, manifestari Judicii, qui intra quatuordecim menses publice ea proponat, quibus transactis, domino non comparent, dentur cui ex privilegio competunt. Habentque hoc privilegium à Papa confirmatum Commissarius Generalis Sanctæ Crucis in Bullæ subsidium, & Religiones SS. Tripartitæ, & Marie de Mercede in Redemptionem Capitulum. Hæc lex in probabili sententia Salon., &

aliorum obligat in conscientia ante Judicis sententiam. Unde pro his non est compositione, cum habeant dominum certum. Dicitque Religiosi ita prædicant, & fulminant censuram ea exigunt.

Bonum naufragantium inventa, probabilis est non posse componi: quia Jure Civili, & Canonico prohibentur accipi, affidio enim non est addenda afflictio; sed debita diligenter, non invento domino, Ordinario loci tradenda, ut de eis disponat, assentur cum Soto, Salon. cit. Navaro, Covar. Trull. Bard., & alii apud Mendoza hic. Contra ea usurpationes excommunicatio est in Bulla Conze, ut diximus Ex. 2. & in iure, c. *Excommunicatione, de Raptoribus*, alia est excommunicatio non reservata contra retinentes ea, propria autoritate.

In rebus autem parvi momenti, & multo tempore desperatis potest admitti opinio contraria P. Mendo, & aliorum assentient esse primi occupantis. Tuttius tamen est per Bullam componi, quia in his non incurrit excommunicatio, nec obligatio defendendi ad Ordines prædictos ut ait Trull.

Bona inventa domus projecta domino domus sunt tradenda, & cum plures domus, vel tota Civitas indentur, domino quoque, & non comparent possunt componi modo dicto de aliis rebus inventis. Idem dico de rebus inundatione fluviorum aliò datis: quia si talis conditionis sint, ut judicetur dominum non habentem, & v. gr. arbores, & similia, habendæ sunt pro derelictis.

In Bulla, quæ numquam furent sub aliecius domino, v. g. mineralia, gemma, lapides pretiosi in littore mari inventi, & Insulae numquam habita, iuri communi sunt primi occupantis, & non indigent compositione: Legi vero Castella sunt Regis, & absque eius licentia, vel privilegio non licet ea querere, aut fodere. Idem dicit, si in aliis Regnis, vel Rebus publicis ob bonum commune de illis sit disponentium retentionis, tenetur ad fructum restituendum, & non potest per Bullam componi. Idem est, ait Mendoza cum Mendo de eo, qui per simulatam scientiam munus, vel dignitatem etiam hanc obtinet.

De thesauris occidis temporis diuturnitate sub nullius dominio manentibus: idem dicendum. Legi tamen Castella Regi stabiluntur reservata quarta pars inventori (etiam in proprio loco inventantr) seu domino loci. Quæ leges obligare in conscientia tenent. Salon. cit. & alii: *Quia potest Rex justè id facere, sicut & condere legem, & quilibet ex proprio labore pars, tributum juxta exigentiam boni communis solvat.* Sylvester tamen verbo *inventum n. 13. Sot. Lessius*, & alii hanc legem ita generaliter non obligare in conscientia, tenent.

Catus 15. & 16. De infidele possessis, & male factis.

* 21. Item: *Qui habuerit rem aliquam, vel res in sua potestate, à persona, vel à personis, quibus, ut potest non comparentibus restitu nequeant, adhibita tamen prævio debito diligenter, poterit componi super summa condigna.* His casis intelliguntur de eo, qui deposito, mutuo, pignore, vel alio contractu non transferente dominum aliquid possident, si dominos, vel heres non comparent.

* 22. Item: *Potest componi super dannis illatis per restituentem, vel immisionem peccorum, tam in segitibus, & vineis, quam in aliis quibuscumque fundis, si non babetur notitia de eo, cui dannum sit illatum.* Damnum, vel pars, certo domino restituenda sunt; incerto componenda; facta prius diligenter domini dannificati, quæ si fiat raro ignorabitur dominus.

Catus 17. De turpi actu habitis.

* 23. Item: *Omnis mulieres, que non laborant publica infamia, potest componere de quacumque pecunia, vel re pretiosa ob causam turpem accepta.* Vix quoque de eo quod accepterint à mulieribus inuptis, potest componere, ob eandem rationem.

Hoc casu Commissarius sequitur opinionem S. An-

tonini, & aliorum dicentium, mulierem occulte impudicum debere pauperibus erogare accepta pro turpi actu. Probabilis tamen est in Schola D. Thom. tam occulte, quam publice impudicus posse illa retinere, & compositione non egere; nisi accipiant ab his, qui non possunt alienare, vel aliquid excessivum, vel per fraudem, aut vim; quia tunc vero domino debent restituere. Idem dic de viro, nisi accipiat à muliere nupta bona non paraphernalia, de quibus non potest illa disponere.

Catus 18. De fraude in contrahibit.

* 24. Item: *Si Aliquis venderit vinum aqua dilutum pura, vel falsa mensura menor fuerit, vel venderiderit unum minori ponderi, vel mensura, si venderiderit unum pro alio, vel misceretur, ponderaverit, seu male mensuram fuerit, si ignoraret, cui venditum, potest de eo componi.* In hoc casu etiam in parvo oppido posse componi modo dicto, contra Villal. assentur Trull. & Mendo; quia Commissarius hic supponit vinum omnibus communiter exponi veniale (& idem dictum de aliis) & hoc non obstante, non ait parvo oppido debere restituere, sed generaliter ait possit se componi.

Catus 19. Ultimus, & generalis.

* 25. Item: *Generaliter possunt ut componere de quocunque genere bonorum illicitorum, sinistre acceptorum, & male acquisitorum, sive per usuram, aut lucrum, sive alia quacumque forma, modo, officio, aut paço fuerit, aut esse posuerit, si ignoraret, ubi & cui legitime posuit, & debet fieri restituere, sta ut ille, qui ita sese compotur sit, non habuerit res, aut quantitatem, de qua bius compotatur, in confidencia ejusdem compositionis, quia tunc erit obligatus ad totum restituendum sancte Crucis in dictum usum belli contra infideles.*

Commissarius hic de primo ad ultimum regulam generalē tradit, pro omnibus male habitis ut possint componi cum hac exceptione, & lege pro occasione Indulgencias, & facultates, similes aut differentes, per suum Sanctissimum concessas: in omnibus dictis Regnis, &c. Et infra: *Ei in favorem ejusdem dictæ Bullæ, per eamdem autoritatem Apostolicam declaramus, quod si, qui obtinuerint hanc presentem Bullam, possint gaudere, & gaudient omnibus gratis, favoribus, Indulgencias, Jubilei, & remissionibus concessis per Sanctissimum Patrem nostrum N. in dicta suspensione comprehendens, quas in virtute dictæ Commissionis Apostolicæ revalidamus.*

* 2. *Quod haec suspensio solum habet vim in locis, ubi Bulla publicatur, & facta publicatione quoque liber anno, ut cum communis supponit Mendoza, Mendo, & ali apud Montreal; quia in aliis locis Commissarius ad id nullam habet autoritatem, ut patet ex verbis Bullæ supra positis. Unde cum occasione belorum (vel simili) in aliquo Regno, vel loco Bulla non publicatur, ibi aliae Indulgencias, & gratiae non suspenduntur, sed sine Bulla lucrari possunt, ut declarat Valentia anno 1706. diximus Ex. 1.*

* 3. *Quod si quis Commissarius adest cum bono modo habitis, potest confidere, quod aliquid remittere, immo, & quod potest componere; quia exceptio hæc, & lex ab ipso est posita (non à Bulla Latina) unde & potest in ea dispensare.*

In fine Bullæ Commissarius sub excommunicacione majori latæ sententia prohibet aliter fieri à quolibet compositionem, & si fiat, declarat nullam. Tandem declarata, suam facultatem esse generaliter amplam, & Confessarios, ut Medicos spirituales, possunt plures causas, hic non expressos juxta generales regulas, resolvere propter aliorum levitatem. Unde omnes debent hujus Bullæ exactam notitiam habere, & ani-

tabus,

* 4. *Non suspenduntur Indulgencias plenariae pro anni-*